

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT 629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04 UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24
ZESPÓŁ REALIZACJI 00 - 503 W A R S Z A W A
BADAŃ 621 - 07 - 57, 628 - 90 - 17 TELEFAX 629 - 40 - 89
INTERNET: <http://www.korpo.pol.pl/cbos> E-mail: cbos@pol.pl

BS/189/167/94

EFEKTYWNOŚĆ WYKSZTAŁCENIA W OPINII SPOŁECZNEJ

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, LISTOPAD '94

PRZEDRUK MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

Wysoka ranga nadawana wykształceniu oraz towarzyszący temu wzrost aspiracji edukacyjnych¹ współistnieją ze zmianami zapotrzebowania na rynku pracy. Jednocześnie występuje masowy napływ kandydatów do szkół różnych szczebli, wzrasta liczba placówek oświatowych, w tym prywatnych. Badania na temat zaspokojenia aspiracji edukacyjnych oraz wykorzystania i przydatności wykształcenia mogą dostarczyć istotnej wiedzy z punktu widzenia oceny umiejętności funkcjonowania Polaków w nowych warunkach ekonomicznych i społecznych².

Wykorzystanie wykształcenia

Jednym z ważnych motywów podejmowania nauki na poziomie ponadpodstawowym jest uzyskanie zawodu, a zadaniem kształcenia - przede wszystkim zaspokojenie potrzeb rynku pracy. Przygotowanie zawodowe nie jest jednak jedynym celem kształcenia, istotny jest także ogólny rozwój osobowości i - szeroko rozumiane - przygotowanie do życia w społeczeństwie.

Interesowało nas, w jakim stopniu wykształcenie i kwalifikacje jednostek realizują zakładane cele, jak są wykorzystywane w pracy oraz w innych sferach aktywności ludzkiej. Wprawdzie istnieją normy prawne i zwyczajowe, które określają wymogi kwalifikacyjne dla różnych rodzajów pracy, jednakże wykorzystanie wykształcenia i jego przydatności jest trudno mierzalne.

Istotnym elementem badania jest samoocena ankietowanych dotycząca możliwości wykorzystania wykształcenia i adekwatności kwalifikacji do wykonywanych zadań. Wydaje się bowiem, że rozziw w tym zakresie może mieć ujemne konsekwencje, zarówno dla jednostki,

---

¹ Por. "Wartość wykształcenia w polskim społeczeństwie" (grudzień 1993) oraz "Dążenia edukacyjne polskiego społeczeństwa" (styczeń 1994), komunikaty z wspólnych badań Centrum Badań Polityki Naukowej i Szkolnictwa Wyższego UW oraz CBOS z listopada 1993.

² Wspólne badanie Centrum Badań Polityki Naukowej i Szkolnictwa Wyższego UW oraz CBOS w "Aktualne problemy i wydarzenia" (52), sondaż zrealizowany w dniach 2-5 września '94, ogólnopolska reprezentatywna próba losowa (N=1219).

jak i społeczeństwa. Przedstawione dane są próbą wyjaśnienia, w jakim stopniu Polacy mają poczucie wykorzystania swojego wykształcenia i kwalifikacji nie tylko w pracy zawodowej, ale i poza nią (tabela 1).

Tabela 1 w procentach

Czy, ogólnie biorąc, wykorzystuje Pan(i) swoje wykształcenie i kwalifikacje w:	Swoje wykształcenie wykorzystują:				
	w pełni	częściowo	w ogóle nie	trudno powiedzieć	nie dotyczy
- obecnej (ostatniej) pracy zawodowej	32	27	22	5	14
- działalności pozazawodowej	10	29	39	9	13

Znaczny odsetek odpowiedzi "nie dotyczy" oraz "trudno powiedzieć" może wynikać m.in. stąd, że w odczuciu części badanych działalność zawodowa i pozazawodowa nie wyczerpują całokształtu ich aktywności. Wykształcenie i kwalifikacje częściej są wykorzystywane w pracy zawodowej niż w innej działalności.

Tylko niespełna jedna trzecia badanych ma poczucie, że wykonuje pracę, która w pełni umożliwia wykorzystanie wykształcenia, prawie połowa ocenia, że ma zbyt duże kwalifikacje w stosunku do wymagań pracy lub że wykonuje pracę niezgodną z nimi. Być może deklaracja niewykorzystania kwalifikacji łączy się z ich brakiem lub wykonywaniem pracy, która ich nie wymaga. Przekonuje o tym fakt, iż poczucie wykorzystania w pełni swojego wykształcenia rośnie wraz z jego poziomem. Badani z wyższym wykształceniem bardzo rzadko deklarują, że nie wykorzystują swoich kwalifikacji (94% spośród nich wykorzystuje je w pełni lub częściowo). Natomiast wśród osób z wykształceniem podstawowym poczucie wykorzystania kwalifikacji (w pełni lub częściowo) deklaruje 35% respondentów, odmienne zdanie ma 27%, a 38% nie potrafi ocenić zgodności swojej pracy z kwalifikacjami lub uważa, że takie pytanie ich nie dotyczy.

Poczucie wykorzystania wykształcenia w pracy zawodowej mają częściej mężczyźni niż kobiety oraz mieszkańcy miast (zwłaszcza dużych) niż wsi, natomiast przekonanie o niewykorzystaniu swoich kwalifikacji częściej niż przeciętnie wyrażają kobiety, osoby z wykształceniem podstawowym, robotnicy niewykwalifikowani, prywatni przedsiębiorcy.

Zmienne społeczno-demograficzne w podobny sposób różnicują poczucie wykorzystania wykształcenia w działalności pozazawodowej. Mężczyźni częściej uważają, że je wykorzystują, kobiety częściej - że nie lub powstrzymują się od oceny. Im wyższe wykształcenie badanych, tym częstsze deklaracje wykorzystania kwalifikacji w działalności pozazawodowej.

Ze względu na bezpośredni związek wykształcenia z wykonywanym zawodem zasadne jest zbadanie wpływu kierunku wykształcenia na oceny stopnia wykorzystania kwalifikacji (tabela 2).

Tabela 2

w procentach

Kierunki wykształcenia:	Odsetek osób deklarujących pełne lub częściowe wykorzystanie kwalifikacji:	
	w pracy zawodowej	w działalności pozazawodowej
Humanistyczno-społeczne i pedagogiczne	89	70
Prawno-administracyjne	79	79
Ekonomiczno-handlowe	75	38
Matematyczno-przyrodnicze	78	30
Medyczne	98	59
Rolnicze	59	32
Techniczne	73	51
Rzemieślnicze	58	38
Inne kierunki	66	67

Uwaga: w tabeli uwzględniono tylko osoby, które miały wykształcenie zasadnicze zawodowe, średnie zawodowe i wyższe.

Na szczególną uwagę zasługują przedstawiciele kierunków medycznych, którzy są przeświadczeni - prawie powszechnie - że wykorzystują swoje wykształcenie w pracy. Z reguły pozostają oni w swoim zawodzie wyuczonym, dlatego nie ma tak dużych, jak w innych przypadkach, rozbieżności między wykształceniem a wymaganiami. Absolwenci kierunków rolniczych i "rzemieślniczych"³ stosunkowo najrzadziej deklarują, że wykorzystują kwalifikacje. Oni także - wraz z absolwentami kierunków matematyczno-przyrodniczych - najrzadziej postrzegają wykorzystywanie kwalifikacji w działalności pozazawodowej.

³ Do grupy kierunków "rzemieślniczych" zaliczono specjalności: gastronomia, krawiectwo, tapicerstwo itp.

Osoby mające poczucie wykorzystania swoich kwalifikacji w pracy zawodowej częściej też uważają, że wykorzystują je i poza nią (tabela 3).

Tabela 3

w procentach

W działalności pozazawodowej wykształcenie wykorzystują:	W pracy zawodowej wykształcenie wykorzystują:				Ogółem
	w pełni	częściowo	w ogóle nie	trudno powie- dzieć	
W pełni	23	4	2	3	10
Częściowo	34	46	20	5	28
W ogóle nie	32	38	75	12	40
Trudno powiedzieć	11	12	3	80	22

O efektywności wykształcenia można mówić wówczas, gdy jest ono użyteczne w pracy i przydatne w życiu. Przedstawione dane świadczą o tym, że badani rzadko mają poczucie pełnego wykorzystania swoich kwalifikacji, a jednocześnie często stwierdzają, że ich wykształcenie w ogóle nie jest przydatne. Na podstawie wyników sondażu trudno przesądzać, czy ów "nadmiar" potencjału kwalifikacji wynika stąd, że wykonywane zadania wymagają niższych czy też innego rodzaju kwalifikacji.

Poczucie braku wykształcenia

W zmieniającej się sytuacji gospodarczej obserwujemy zjawisko niedostosowania kwalifikacji ludzi do wymogów rynku pracy. Problemy ze znalezieniem zatrudnienia mają często ci, którzy jeszcze kilka lat temu byli poszukiwani i cenieni, a jednocześnie brakuje kwalifikowanej kadry w nowych typach instytucji oraz przedsiębiorstwach zmieniających zasady funkcjonowania.

Powstaje pytanie, czy badani uważają, że ich kwalifikacje są wystarczające w pracy zawodowej oraz w sferze pozazawodowej czy też nie. Z tej ostatniej wyodrębniono dodatkowo dwa elementy, które, jak się wydaje, obecnie sprawiają ludziom spore trudności. Chodzi o "załatwianie różnych spraw urzędowych" oraz "rozumienie tego, co się dzieje wokół".

Zarówno w sferze zawodowej, jak i poza nią badani stosunkowo rzadko deklarują, że odczuwają brak kwalifikacji (tabela 4).

Tabela 4

w procentach

Oceniane dziedziny	Czy odczuwa Pan/i/ brak wykształcenia:				
	zdecydowanie tak	raczej tak	raczej nie	zdecydowanie nie	trudno powiedzieć
W pracy zawodowej	8	20	32	23	17
W działalności pozazawodowej	4	18	36	22	20
Przy załatwianiu różnych urzędowych spraw	7	24	37	22	10
Dla zrozumienia tego, co się wokół dzieje	5	27	36	21	11

Ponad połowa respondentów oceniających wymienione dziedziny deklaruje, że nie ma poczucia braku kwalifikacji (w tym ponad 20% stwierdza to zdecydowanie).

Braku wykształcenia częściej nie odczuwają ludzie mieszkający w miastach niż na wsi, a ponadto przedstawiciele inteligencji, pracownicy umysłowi i prywatni przedsiębiorcy częściej niż robotnicy i rolnicy. Odczucie to jest tym częstsze, im wyższy poziom wykształcenia respondentów i lepsza ich sytuacja materialna. Rolnicy i robotnicy, zwłaszcza niewykwalifikowani, osoby z wykształceniem podstawowym, mieszkające na wsi, mające złą sytuację materialną częściej niż przeciętnie deklarują brak kwalifikacji, częściej też wstrzymują się od ich oceny.

Można stwierdzić, że badani rzadziej deklarują brak kwalifikacji, natomiast częściej twierdzą, iż są one wystarczające. Zjawisko to na przykładzie zależności od poziomu wykształcenia ilustruje tabela 5.

Tabela 5

w procentach

Czy odczuwa Pan/i/ brak wykształcenia:		Wykształcenie respondentów:				Ogółem
		podstawowe	zasadnicze zawodowe	średnie	wyższe	
w pracy zawodowej	tak	34	30	23	21	29
	nie	36	59	66	77	55
w działalności pozazawodowej	tak	27	23	18	18	22
	nie	41	62	69	74	57
przy załatwianiu urzędowych spraw	tak	46	31	19	17	32
	nie	36	62	77	78	59
dla zrozumienia tego, co się wokół dzieje	tak	45	30	23	12	32
	nie	35	61	74	85	58

Warto odnotować, że różnice w postrzeganiu braku wykształcenia zależą od jego rodzaju. Najczęściej takie braki deklarują absolwenci kierunków medycznych, rolniczych i matematyczno-przyrodniczych, najrzadziej zaś - ekonomicznych i prawnych.

Poczucie braku wykształcenia w co najmniej jednej z wymienionych dziedzin zadeklarowało 52% badanych, w tym 17% wskazało jedną, 15% - dwie, 11% - trzy, 9% - cztery dziedziny. Stosunkowo duża część badanych (48%) w zasadzie nie ma poczucia braku kwalifikacji. W porównaniu z ogółem przekonanie takie częściej wyrażają mieszkańcy dużych miast, osoby z wyższym wykształceniem, dobrze sytuowani, inteligencja, prywatni przedsiębiorcy, natomiast rzadziej - rolnicy i robotnicy niewykwalifikowani. Te dwie grupy najczęściej deklarują brak kwalifikacji (por. tabele aneksowe).

Wyniki wskazujące na zbieżność poczucia braku wykształcenia w działalności zawodowej i pozazawodowej przedstawiono w tabeli 6.

Tabela 6 w procentach

Odczuwają brak wykształcenia w działalności zawodowej:	Odczuwają brak wykształcenia w działalności pozazawodowej:		
	tak	nie	trudno powiedzieć
Tak	59	22	13
Nie	32	73	28
Trudno powiedzieć	9	5	59

Dane powyższe dowodzą, że poczucie braku wykształcenia w działalności pozazawodowej sprzyja takiemu przeświadczeniu w stosunku do działalności zawodowej. Natomiast przekonanie, że wykształcenie jest wystarczające w jednej z tych dziedzin zwiększa szansę, iż tak samo będzie ocenione w odniesieniu do drugiej.

Omówione wyniki badań wskazują, że polskie społeczeństwo jest nie tyle przeświadczone o potrzebie uzyskania nowych, dodatkowych lub wyższych kwalifikacji do sprostanania wymaganiom, narzuconym niejako przez transformację ustrojową i gospodarczą, ile raczej przekonane o swoistym nadmiarze kwalifikacji. Odsetek osób, które są zdania, że wykorzystują swoje kwalifikacje w pracy lub poza nią, jest mniejszy niż tych, które sądzą, że nie wszystkie ich kwalifikacje są wykorzystane. Liczba badanych, którzy w pracy zawodowej nie odczuwają braku wykształcenia, jest znacznie wyższa niż tych, którzy mają odmienne zdanie. Także

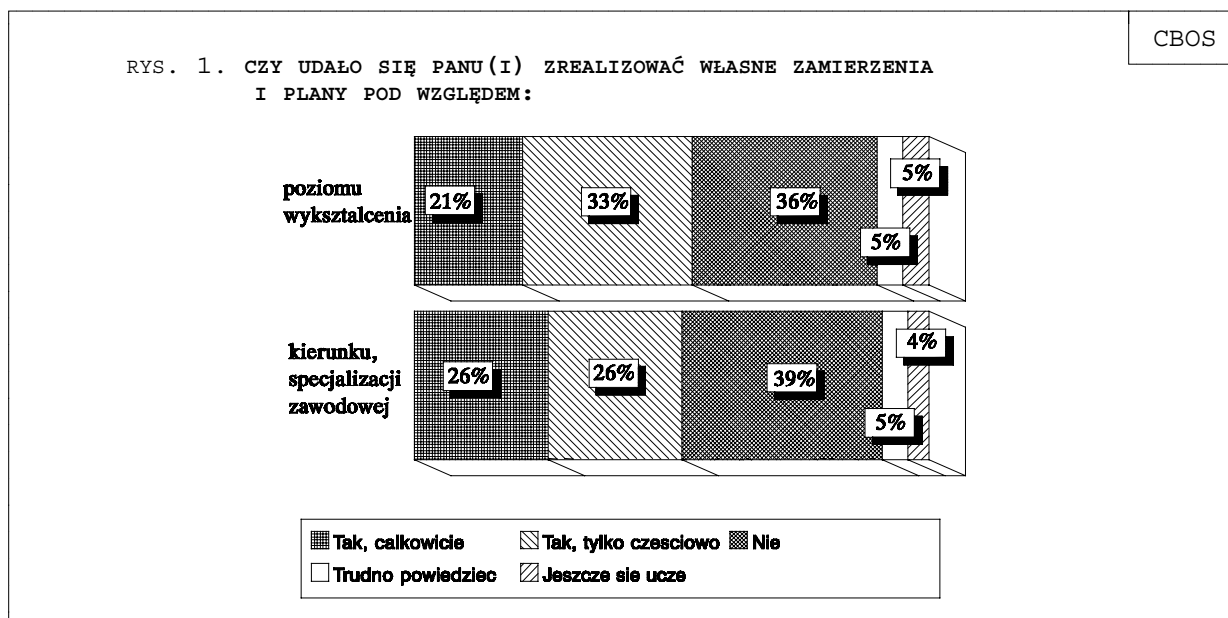
w odniesieniu do działalności pozazawodowej (lub do jej konkretnych przejawów) poczucie braku kwalifikacji ma mniejszy zasięg niż przekonanie, że są wystarczające.

Charakterystyczne - i tylko pozornie oczywiste - że brak kwalifikacji częściej odczuwają osoby mające niższe wykształcenie. Lepiej wykształceni, zajmujący wyższe stanowiska częściej są przekonani, że wykorzystują swoje kwalifikacje oraz że są one wystarczające.

Warto podkreślić, iż niewielki odsetek osób, które ukończyły edukację na niższym poziomie, uznaje je za wystarczające, a ponad 30% badanych z wykształceniem wyższym odczuwa brak kwalifikacji w pracy lub w innych sferach aktywności. Świadczy to o istnieniu zapotrzebowania na zdobywanie wiedzy i podnoszenie kwalifikacji przydatnych zarówno w pracy, jak i poza nią.

Realizacja planów edukacyjnych

Interesowały nas opinie o tym, w jakim stopniu uzyskane wykształcenie satysfakcjonuje badanych. Ponad połowa ankietowanych odpowiedziała twierdząco ("całkowicie tak" i "częściowo tak"). Respondenci nieco częściej deklarowali niepełną satysfakcję z poziomu wykształcenia niż z uzyskanej specjalizacji zawodowej. Niewiele ponad jednej trzeciej badanych nie udało się zrealizować planów. Jedną dziesiątą ogółu stanowili ci, którzy bądź nie potrafili tego ocenić, bądź uznali, że skoro jeszcze się uczą, to zbyt wcześnie na ocenę.

W dalszych rozważaniach dotyczących tego zagadnienia wyłączono odpowiedzi "jeszcze się uczyć". Pod uwagę brano tylko tych, którzy uznali, że pytanie ich dotyczy. W zbiorowości tej można wyodrębnić kilka grup różniących się stopniem usatysfakcjonowania z realizacji planów edukacyjnych.

Prawie jedna trzecia (32%) jest całkowicie niezadowolona ze swego wykształcenia, uważa, iż nie udało się jej zrealizować planów dotyczących zarówno poziomu wykształcenia, jak i specjalizacji.

Blisko połowę (47%) stanowią ankietowani, którzy realizację swoich planów oceniają pozytywnie - albo co do kierunku, albo co do poziomu wykształcenia.

Stosunkowo niewiele (17%) osób uznaje, że udało im się całkowicie zrealizować zamierzenia dotyczące kierunku i specjalizacji. Natomiast 20% stanowią ankietowani, którzy mają poczucie tylko częściowej realizacji w obu wymiarach.

Połowiczna satysfakcja może mieć dwie wersje: prawie co dziesiąty (9%) respondent uznaje, że osiągnął taki poziom wykształcenia, jaki planował, ale nie wymarzoną specjalizację, natomiast 6% badanych przeciwnie - uzyskało wykształcenie w planowanej specjalności, ale na zbyt niskim poziomie.

Ocena spełnienia zamierzeń jest zależna od wieku, miejsca zamieszkania, wykształcenia oraz dochodów ankietowanych⁴.

Przekonanie, że plany edukacyjne zarówno co do poziomu wykształcenia, jak i kierunku udało się całkowicie zrealizować, częściej niż pozostali wyrażają osoby mieszkające w dużych miastach, najmłodsi (do 24 lat), przedstawiciele inteligencji, prywatni przedsiębiorcy, respondenci deklarujący najwyższe dochody.

Warto odnotować, że robotnicy wykwalifikowani częściej niż ogół oceniają, że zamierzenia dotyczące poziomu wykształcenia zrealizowali jedynie częściowo, co do kierunku zaś - całkowicie.

---

⁴ Zob. tabele aneksowe zawierające wyniki badania z uwzględnieniem różnicowań społeczno-demograficznych. W tabelach dotyczących realizacji zamierzeń edukacyjnych w podstawie procentowania nie uwzględniono osób, które stwierdziły, że jeszcze się uczą i pytania te ich nie dotyczą (ok. 5% ogółu).

Niespełnienie dążeń związanych z wykształceniem deklarują częściej niż ogół ankietowani najstarsi (powyżej 55 lat), mieszkańcy wsi, rolnicy, emeryci i renciści, bezrobotni, osoby o najniższych dochodach.

Zdecydowanie najsilniej na oceny oddziałuje zdobyte przez badanych wykształcenie (tab. 7). Większość osób po studiach jest usatysfakcjonowana tym, że spełniły się ich zamierzenia, natomiast ankietowani, którzy zakończyli edukację na szkole podstawowej, w zdecydowanej większości deklarują, że ich plany były inne, zarówno co do poziomu wykształcenia, jak i specjalizacji.

Tabela 7

w procentach

Wykształcenie respondentów:	Czy udało się Panu(i) zrealizować plany co do					
	poziomu wykształcenia?			kierunku, specjalizacji?		
	Tak, całościowo	Tak, częściowo	Nie	Tak, całościowo	Tak, częściowo	Nie
- podstawowe	9	15	64	12	15	61
- zasadnicze zawodowe	20	45	33	29	31	38
- średnie	28	50	21	32	38	28
- wyższe	71	26	1	64	26	7

Uwaga: w tabeli nie uwzględniono odpowiedzi "jeszcze się uczę" i "trudno powiedzieć", dlatego odsetki nie sumują się do 100.

Satysfakcja z wykształcenia wynika nie tylko z indywidualnej oceny realizacji planów, ale i oceny jego aktualnej przydatności. Te dwa elementy są ze sobą ściśle powiązane (tab. 8). Zadowolenie z realizacji planów edukacyjnych sprzyja satysfakcji z wykorzystania kwalifikacji - przede wszystkim w pracy zawodowej, a także i poza nią. Ankietowani, którzy nie zrealizowali planów, deklarują częściej niż przeciętnie, że ich kwalifikacje nie są wykorzystywane w pracy zawodowej (31-34% wobec 22% dla ogółu). Może to oznaczać, że - w ich ocenie - posiadane kwalifikacje nie ograniczają się do tego, co wynika z oficjalnego cenzusu wykształcenia.

Tabela 8

w procentach

Czy udało się Panu(i) zrealizować plany co do:	Czy wykorzystuje Pan(i) swoje wykształcenie, kwalifikacje w					
	pracy zawodowej?			działalności pozazawodowej?		
	w pełni	częściowo	nie	w pełni	częściowo	nie
a) poziomu wykształcenia						
- tak, całkowicie	48	30	14	16	39	33
- tak, częściowo	41	33	19	11	34	42
- nie	20	23	31	6	21	45
b) kierunku, specjalizacji zawodowej						
- tak, całkowicie	55	22	13	20	33	35
- tak, częściowo	39	36	17	10	38	38
- nie	17	26	34	4	22	47

Podobnie silny związek dotyczy samooceny co do spełnienia zamierzeń edukacyjnych i poczucia braku kwalifikacji (tab. 9). Zdecydowana większość osób, które zrealizowały swoje plany, deklaruje znacznie częściej niż przeciętnie, że nie ma poczucia braku wykształcenia. Ankietowani, którzy nie zrealizowali swych edukacyjnych dążeń, częściej niż ogół przyznają, że odczuwają braki w wykształceniu.

Tabela 9

w procentach

Czy udało się Panu(i) zrealizować plany co do:	Czy odczuwa Pan(i), że brakuje Panu(i) wykształcenia, kwalifikacji w/do:							
	pracy zawodowej		działalności pozazawodowej		załatwianiu urzędowych spraw		rozumieniu tego co się wokół dzieje	
	tak	nie	tak	nie	tak	nie	tak	nie
a) poziomu wykształcenia								
- tak, całkowicie	19	74	17	71	21	75	20	74
- tak, częściowo	29	64	23	67	27	68	29	66
- nie	38	42	29	47	44	46	44	46
b) kierunku, specjalizacji zawodowej								
- tak, całkowicie	23	68	22	67	23	73	22	73
- tak, częściowo	28	63	21	66	30	66	32	63
- nie	38	44	27	50	40	50	40	49

Można sądzić, że wykształcenie i kwalifikacje mają wpływ na ocenę umiejętności funkcjonowania w życiu. Satysfakcji ze spełnienia zamierzeń edukacyjnych często towarzyszy poczucie zadowolenia z wykorzystania kwalifikacji. Niezrealizowanie planów związanych z wykształceniem sprzyja zaś poczuciu niewykorzystywania kwalifikacji.

Wpływ wykształcenia na życie

Uzupełnieniem wyników dotyczących satysfakcji (lub jej braku) z uzyskanego wykształcenia są oceny jego wpływu na życie. Respondenci posługiwali się skalą, na której "1" oznaczało, że dana dziedzina "w ogóle nie zależy" od wykształcenia, a "7" - że "zależy w bardzo dużym stopniu". W tabeli 10 przedstawiono średnie wartości przypisane poszczególnym dziedzinom oraz wyniki (z podziałem na grupy⁵) określające zakres wpływu.

Tabela 10

w procentach

Dziedziny	Średnia wartość według skali	W jakim stopniu poszczególne dziedziny Pana(i) życia zależą od wykształcenia?					
		bardzo dużym	dużym	średnim	małym	wcale nie zależą	Brak oceny
Życie zawodowe	4.1	13	27	14	16	14	16
Radzenie sobie w życiu codziennym	3.7	7	28	18	21	20	6
Uznanie wśród ludzi	3.6	8	24	18	22	19	9
Dorobek materialny	3.5	10	20	16	23	22	8
Życie kulturalne	3.4	7	17	17	23	20	16
Udział w życiu społecznym i politycznym	3.0	6	12	11	21	26	22
Życie rodzinne	2.9	5	17	13	24	33	8

Zdaniem ankietowanych, wykształcenie najsilniej łączy się z **życiem zawodowym** (największa średnia wartość przyznawanych punktów). Można przyjąć, że na cztery kolejne dziedziny (**radzenie sobie w codziennym życiu, uznanie wśród ludzi, dorobek materialny** oraz

⁵ Podział na grupy jest następujący: "w bardzo dużym stopniu" - wartość "7", "w dużym" - połączone wartości "5" i "6", "w średnim" - "4", "w małym" - "3" i "2", "wcale nie zależy" - "1". "Brak oceny" - w grupie tej połączono odpowiedzi tych, którzy uznali, że dana dziedzina ich nie dotyczy oraz nie potrafiących ocenić wpływu wykształcenia. "Brak oceny" dotyczy w znaczącym odsetku 3 dziedzin - "udziału w życiu społecznym i zawodowym", "życia kulturalnego" oraz "życia zawodowego". Kolejność w tabeli według wartości średniej - im wartość wyższa, tym większy wpływ przypisują ankietowani wykształceniu.

życie kulturalne) wpływ wykształcenia jest średni, najmniejszy natomiast na **udział w życiu społecznym i politycznym** oraz **życie rodzinne**.

Warto podkreślić, że skrajne usytuowanie życia zawodowego i życia rodzinnego wśród wymienionych dziedzin występuje w większości grup różniących się poziomem wykształcenia (poza absolwentami zasadniczych szkół zawodowych). Wpływ edukacji na poszczególne sfery życia jest tym większy, im wyższe wykształcenie badanych (tab. 11).

Tabela 11

Dziedziny życia	Średnie wpływu wykształcenia na poszczególne dziedziny (skala od 1 do 7) według wykształcenia respondentów			
	podstawowe	zasadnicze zawodowe	średnie	wyższe
Życie zawodowe	3,4	4,0	4,4	5,7
Radzenie sobie w codziennym życiu	3,2	3,4	4,2	4,4
Uznanie wśród ludzi	3,2	3,4	3,9	4,7
Dorobek materialny	3,1	3,4	3,8	4,6
Życie kulturalne	3,2	2,8	3,7	4,7
Udział w życiu społecznym i politycznym	3,2	2,6	2,9	3,7
Życie rodzinne	2,7	2,8	3,0	3,8

Podobnie jak i w przypadku pozostałych omawianych pytań, wykształcenie najsilniej różnicuje opinie ankietowanych. Generalnie rzecz biorąc, można powiedzieć, że badani mają tym większe poczucie wpływu edukacji na życie, im wyższe jest ich wykształcenie. Na uwagę zasługują jednakże następujące wyjątki od tej reguły:

- absolwenci zasadniczych szkół zawodowych w mniejszym stopniu odczuwają wpływ wykształcenia na uczestnictwo w życiu kulturalnym, społecznym i politycznym niż absolwenci szkół podstawowych;

- w trzech pierwszych grupach (wyróżnionych ze względu na wykształcenie) kolejność poszczególnych dziedzin jest podobna (według średnich), natomiast odmienna wśród ankietowanych mających studia wyższe - "radzenie sobie w życiu codziennym" zajmuje niższą pozycję niż w innych grupach.

Analiza pozostałych różnicowań społeczno-demograficznych wykazała, że o znaczącym wpływie wykształcenia na życie częściej niż ogół mówią przedstawiciele inteligencji i kadry kierowniczej, mieszkańcy dużych miast, osoby deklarujące wyższe dochody; rzadziej natomiast - prywatni przedsiębiorcy, bezrobotni, gospodynie domowe, osoby o niższych dochodach.

Na tej podstawie można wnosić, że badani postrzegają wpływ wykształcenia na różne sfery swojego życia raczej w kategoriach pozytywnych. Z wykształceniem wiążą się konkretne oczekiwania, mające związek przede wszystkim z powodzeniem zawodowym i materialnym, prestiżem społecznym, rozwojem osobistym⁶.

Ankietowani oceniali zarówno wykorzystanie uzyskanego wykształcenia, jak i ewentualny jego brak. Charakterystyczne, że występuje swoiste poczucie "nadmiaru" kwalifikacji, stosunkowo rzadko bowiem badani deklarują, że ich wykształcenie jest niewystarczające. Zjawisko to jest bardziej nasilone w środowiskach o wyższych aspiracjach edukacyjnych. Należy podkreślić, że respondenci lepiej wykształceni mówią o pozytywnym wpływie wykształcenia na różne dziedziny życia, natomiast osoby, które ukończyły edukację na niższym poziomie, nie sądzą, by mogło ono zmienić ich życie.

---

⁶ Por. przypis 1.

1. Region północny:

09 woj. elbląskie
10 woj. gdańskie
17 woj. koszalińskie
26 woj. olsztyńskie
39 woj. słupskie
41 woj. szczecińskie

2. Region zachodni:

11 woj. gorzowskie
12 woj. jeleniogórskie
20 woj. legnickie
45 woj. wałbrzyskie
47 woj. wrocławskie
49 woj. zielonogórskie

3. Region środkowozachodni:

05 woj. bydgoskie
13 woj. kaliskie
16 woj. konińskie
21 woj. leszczyńskie
29 woj. pilskie
32 woj. poznańskie
44 woj. toruńskie
46 woj. włocławskie

4. Region środkowy:

01 woj. warszawskie
07 woj. ciechanowskie
24 woj. łódzkie
30 woj. piotrkowskie
31 woj. płockie
34 woj. radomskie
37 woj. sieradzkie
38 woj. skierniewickie

5. Region wschodni:

02 woj. białsko-podlaskie
03 woj. białostockie
06 woj. chełmskie
22 woj. lubelskie
23 woj. łomżyńskie
28 woj. ostrołęckie
36 woj. siedleckie
40 woj. suwalskie
48 woj. zamojskie

6. Region południowo-wschodni:

15 woj. kieleckie
18 woj. krakowskie
19 woj. krośnieńskie
25 woj. nowosądeckie
33 woj. przemyskie
35 woj. rzeszowskie
42 woj. tarnobrzeskie
43 woj. tarnowskie

7. Region południowo-zachodni:

04 woj. bielskie
08 woj. częstochowskie
14 woj. katowickie
27 woj. opolskie

Tabela 1. Czy, ogólnie rzecz biorąc, wykorzystuje Pan(i) swoje wykształcenie w pracy zawodowej; 1 - w pełni, 2 - częściowo, 3 - w ogóle nie, 4 - nie dotyczy, trudno powiedzieć

(%)

	1	2	3	4	Liczba osób
Ogółem	32	27	22	19	1216
Płeć					
Mężczyźni	38	30	17	15	562
Kobiety	27	24	27	23	652
Wiek					
do 24 lat	25	16	10	49	148
25-34	29	38	29	4	194
35-44	37	32	26	4	276
45-54	36	30	24	10	165
55-64	32	26	20	23	207
65 lat i więcej	30	16	20	35	224
Miejsce zamieszkania					
Wieś	23	26	24	27	468
Miasto do 20 tys.	34	22	29	15	143
od 21 do 100 tys.	38	27	22	13	230
101-500 tys.	31	31	21	17	232
501 tys. i więcej mieszk.	50	26	13	11	142
Region					
Północny	37	22	21	21	119
Zachodni	32	31	20	17	129
Środkowo-zachodni	34	25	22	20	187
Środkowy	34	25	18	23	216
Wschodni	28	25	28	19	162
Południowo-wschodni	28	28	20	24	182
Południowo-zachodni	32	32	26	11	220
Wykształcenie					
Podstawowe	18	17	27	38	425
Zasadnicze zawodowe	36	29	24	11	330
Średnie	39	33	19	9	368
Wyższe	58	36	5	2	93
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	65	30	4	1	72
Prac.umysł.niż.szczebla	50	30	21	0	114
Pracownicy fiz.- umysł.	30	42	28	0	50
Robotnicy wykwalifikowani	42	43	14	1	128
Robotnicy niewykwalifik.	26	30	42	2	70
Rolnicy	20	31	27	23	105
Prywatni przedsiębiorcy	26	38	32	4	53
Bierni zawodowo					
Renciści i emeryci	31	20	23	27	432
Uczniowie i studenci	4	0	0	96	51
Bezrobotni	20	24	26	30	76
Gospodynie domowe i inni	19	27	30	25	63
Dochody na jedną osobę					
Poniżej 750 tys.zł	22	26	23	28	139
750 tys. - 1249 tys.	27	22	30	21	252
1250 tys. - 1749 tys.	31	25	24	21	220
1750 tys. - 2249 tys.	27	30	24	18	221
2250 tys. i powyżej	44	28	14	13	346
Ocena własnych war. mater.					
Złe	30	23	27	20	465
Średnie	33	29	19	19	553
Dobre	36	29	19	16	197
Zainteresowanie polityką					
Duże	37	42	11	10	133
Średnie	38	29	18	14	493
Małe lub żadne	25	21	28	25	590
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	26	31	22	20	72
Raz w tygodniu	31	25	22	22	683
Kilka razy w roku	34	27	24	14	335
W ogóle nie uczestniczy	35	33	18	14	124
Poglądy polityczne					
Lewica	37	27	24	11	219
Centrum	37	29	22	12	363
Prawica	41	30	13	16	237
Trudno powiedzieć	19	23	26	32	396

Tabela 2. Czy odczuwa Pan(i), że brakuje Panu(i) wykształcenia w pracy zawodowej? 1 - Tak, 2 - Nie, 3 - Nie dotyczy, trudno powiedzieć

	(%)			
	1	2	3	Liczba osób
Ogółem	29	55	17	1216
Płeć				
Mężczyźni	31	55	14	562
Kobiety	27	54	19	652
Wiek				
do 24 lat	16	34	50	148
25-34	32	64	4	194
35-44	27	70	2	276
45-54	32	58	9	165
55-64	33	51	16	207
65 lat i więcej	30	41	30	224
Miejsce zamieszkania				
Wieś	31	46	23	468
Miasto do 20 tys.	27	59	14	143
od 21 do 100 tys.	28	61	11	230
101-500 tys.	27	58	15	232
501 tys. i więcej mieszk.	26	64	10	142
Region				
Północny	28	54	18	119
Zachodni	31	55	14	129
Środkowo-zachodni	22	60	18	187
Środkowy	27	56	17	216
Wschodni	37	44	19	162
Południowo-wschodni	28	49	24	182
Południowo-zachodni	29	62	9	220
Wykształcenie				
Podstawowe	34	36	30	425
Zasadnicze zawodowe	30	59	10	330
Średnie	23	66	11	368
Wyższe	21	77	2	93
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	22	76	2	72
Prac. umysł. niż. szczebla	27	73	0	114
Pracownicy fiz. - umysł.	20	80	0	50
Robotnicy wykwalifikowani	30	68	1	128
Robotnicy niewykwalifik.	38	61	1	70
Rolnicy	34	50	16	105
Prywatni przedsiębiorcy	27	73	0	53
Bierni zawodowo				
Renciści i emeryci	32	46	23	432
Uczniowie i studenci	4	0	96	51
Bezrobotni	30	43	27	76
Gospodynie domowe i inni	24	51	25	63
Dochody na jedną osobę				
Poniżej 750 tys. zł	33	40	26	139
750 tys. - 1249 tys.	32	48	20	252
1250 tys. - 1749 tys.	27	56	17	220
1750 tys. - 2249 tys.	28	56	16	221
2250 tys. i powyżej	26	63	11	346
Ocena własnych war. mater.				
Złe	34	49	17	465
Średnie	25	57	18	553
Dobre	26	61	13	197
Zainteresowanie polityką				
Duże	26	64	10	133
Średnie	31	57	12	493
Małe lub żadne	28	50	22	590
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	38	41	22	72
Raz w tygodniu	27	54	19	683
Kilka razy w roku	29	57	14	335
W ogóle nie uczestniczy	31	59	10	124
Poglądy polityczne				
Lewica	31	59	10	219
Centrum	29	60	11	363
Prawica	32	55	13	237
Trudno powiedzieć	25	47	28	396

Tabela 3. Czy odczuwa Pan(i), że brakuje Panu(i) wykształcenia w:
a) pracy zawodowej, b) działalności pozazawodowej, c) przy
załatwianiu różnych urzędowych spraw, d) dla zrozumienia tego,
co się wokół dzieje. Odsetki respondentów, którzy wybierali
odpowiedź "tak": 0 - ani razu, 1 - w odniesieniu do jednej
dziedziny, 2 - do dwóch dziedzin, 3 - do trzech, 4 - do czterech

(%)

	0	1	2	3	4	Liczba osób
Ogółem	48	17	15	11	9	1219
Płeć						
Mężczyźni	50	18	13	11	8	564
Kobiety	47	17	17	10	9	654
Wiek						
do 24 lat	60	16	12	8	4	148
25-34	44	25	15	8	7	195
35-44	48	22	14	11	6	277
45-54	46	12	17	15	10	165
55-64	49	13	16	8	14	208
65 lat i więcej	46	12	16	14	12	224
Miejsce zamieszkania						
Wieś	40	17	17	14	12	470
Miasto do 20 tys.	52	13	18	8	8	143
od 21 do 100 tys.	49	20	16	9	6	230
101-500 tys.	57	19	11	7	6	233
501 tys. i więcej mieszk.	55	15	14	9	7	142
Region						
Północny	47	21	10	16	7	120
Zachodni	39	22	21	8	9	129
Środkowozachodni	60	17	10	8	5	187
Środkowy	44	13	20	14	9	216
Wschodni	38	19	19	13	11	163
Południowo-wschodni	50	14	16	8	12	184
Południowo-zachodni	55	17	11	9	8	220
Wykształcenie						
Podstawowe	39	14	18	15	14	427
Zasadnicze zawodowe	48	17	16	12	8	331
Średnie	54	22	13	6	4	368
Wyższe	68	12	9	3	7	93
Grupa społ.-zaw. pracujący						
Kadra kier., inteligencja	61	17	9	4	8	72
Prac. umysł. niż. szczebla	52	24	16	3	4	114
Pracownicy fiz. - umysł.	60	20	6	4	9	50
Robotnicy wykwalifikowani	47	16	17	14	7	128
Robotnicy niewykwalifik.	23	28	18	25	6	70
Rolnicy	34	12	23	15	16	105
Prywatni przedsiębiorcy	63	20	9	6	2	53
Bierni zawodowo						
Renciści i emeryci	47	13	16	12	12	434
Uczniowie i studenci	73	10	11	6	0	51
Bezrobotni	50	25	9	10	6	78
Gospodynie domowe i inni	45	24	20	4	7	63
Dochody na jedną osobę						
Poniżej 750 tys. zł	38	14	19	11	18	139
750 tys. - 1249 tys.	45	17	16	11	10	255
1250 tys. - 1749 tys.	46	20	17	13	4	220
1750 tys. - 2249 tys.	46	20	15	9	9	221
2250 tys. i powyżej	57	14	12	9	7	346
Ocena własnych war. mater.						
Złe	40	18	18	13	12	465
Średnie	52	17	15	10	7	556
Dobre	57	17	11	9	6	197
Zainteresowanie polityką						
Duże	60	15	11	7	8	133
Średnie	49	20	12	10	8	494
Małe lub żadne	45	15	19	12	9	592
Udział w prakt. religijnych						
Kilka razy w tygodniu	52	10	10	12	16	72
Raz w tygodniu	48	19	14	11	8	684
Kilka razy w roku	47	14	18	11	10	336
W ogóle nie uczestniczy	49	19	20	6	6	125
Poglądy polityczne						
Lewica	46	22	14	13	5	220
Centrum	48	18	15	9	9	363
Prawica	47	16	13	11	13	237
Trudno powiedzieć	51	14	17	10	8	397

Tabela 4. Czy udało się Panu(i) zrealizować własne zamierzenia i plany co do poziomu wykształcenia?

(%)

	Tak, całkowicie	Tak, częściowo	Nie	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	22	34	38	6	1162
Płeć					
Mężczyźni	22	38	36	4	537
Kobiety	22	31	40	7	624
Wiek					
do 24 lat	30	41	29	0	101
25-34	32	41	26	2	191
35-44	22	42	31	4	274
45-54	19	41	38	2	165
55-64	19	27	44	9	207
65 lat i więcej	17	16	55	12	223
Miejsce zamieszkania					
Wieś	16	27	51	7	456
Miasto do 20 tys.	23	39	35	3	134
od 21 do 100 tys.	23	42	31	4	217
101-500 tys.	25	36	32	6	221
501 tys. i więcej mieszk.	39	40	18	4	133
Region					
Północny	18	35	41	6	118
Zachodni	19	30	46	5	126
Środkowozachodni	28	35	32	5	176
Środkowy	25	31	38	6	205
Wschodni	13	27	52	8	153
Południowo-wschodni	23	37	33	7	172
Południowo-zachodni	25	41	31	3	212
Wykształcenie					
Podstawowe	9	15	64	12	407
Zasadnicze zawodowe	20	45	33	3	323
Średnie	28	50	21	1	340
Wyższe	71	26	1	1	93
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	61	31	6	2	66
Prac. umysł. niż. szczebla	30	53	17	0	114
Pracownicy fiz.- umysł.	24	49	27	0	49
Robotnicy wykwalifikowani	24	47	29	1	126
Robotnicy niewykwalifik.	18	44	37	1	70
Rolnicy	12	24	55	9	105
Prywatni przedsiębiorcy	36	37	24	3	52
Bierni zawodowo					
Renciści i emeryci	15	25	49	10	432
Uczniowie i studenci	48	52	0	0	10
Bezrobotni	18	31	46	4	76
Gospodynie domowe i inni	23	33	39	5	62
Dochody na jedną osobę					
Poniżej 750 tys. zł	17	25	50	8	133
750 tys. - 1249 tys.	15	30	50	4	235
1250 tys. - 1749 tys.	21	37	36	6	213
1750 tys. - 2249 tys.	20	36	38	6	218
2250 tys. i powyżej	31	37	27	4	325
Ocena własnych war. mater.					
Złe	16	34	43	7	442
Średnie	21	34	40	5	537
Dobre	41	37	18	4	182
Zainteresowanie polityką					
Duże	33	35	29	2	123
Średnie	24	40	34	3	468
Małe lub żadne	19	30	43	9	571
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	27	25	38	10	68
Raz w tygodniu	22	35	36	7	653
Kilka razy w roku	21	35	41	3	321
W ogóle nie uczestniczy	27	30	38	4	119
Poglądy polityczne					
Lewica	25	33	41	1	212
Centrum	21	42	34	3	344
Prawica	30	38	30	2	226
Trudno powiedzieć	17	26	45	12	379

Tabela 5. Czy udało się Panu(i) zrealizować własne zamierzenia i plany co do kierunku wykształcenia (specjalizacji zawodowej)?

(%)

	Tak, całkowicie	Tak, częściowo	Nie	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	27	27	41	6	1173
Płeć					
Mężczyźni	29	32	36	3	546
Kobiety	25	23	45	8	625
Wiek					
do 24 lat	32	29	39	0	112
25-34	31	33	35	2	190
35-44	28	36	33	3	274
45-54	28	31	40	2	165
55-64	28	20	43	10	207
65 lat i więcej	18	14	55	13	223
Miejsce zamieszkania					
Wieś	20	22	50	8	456
Miasto do 20 tys.	29	34	35	2	135
od 21 do 100 tys.	30	33	35	2	218
101-500 tys.	24	27	42	7	224
501 tys. i więcej mieszk.	48	27	22	4	138
Region					
Północny	21	27	46	6	118
Zachodni	23	29	44	4	128
Środkowozachodni	37	24	33	6	176
Środkowy	35	21	38	6	210
Wschodni	17	26	50	6	154
Południowo-wschodni	25	29	39	7	173
Południowo-zachodni	24	32	40	3	214
Wykształcenie					
Podstawowe	12	15	61	12	409
Zasadnicze zawodowe	29	31	38	2	326
Średnie	32	38	28	2	345
Wyższe	64	26	7	3	93
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	65	25	6	4	67
Prac. umysł. niż. szczebla	28	45	27	0	113
Pracownicy fiz.- umysł.	24	38	38	0	49
Robotnicy wykwalifikowani	40	34	26	1	128
Robotnicy niewykwalifik.	25	31	41	3	70
Rolnicy	15	24	53	8	105
Prywatni przedsiębiorcy	44	29	25	3	52
Bierni zawodowo					
Renciści i emeryci	20	19	51	11	432
Uczniowie i studenci	42	48	11	0	19
Bezrobotni	18	23	56	3	76
Gospodynie domowe i inni	21	26	51	2	62
Dochody na jedną osobę					
Poniżej 750 tys. zł	22	21	49	8	135
750 tys. - 1249 tys.	20	25	52	3	236
1250 tys. - 1749 tys.	23	30	42	5	213
1750 tys. - 2249 tys.	24	30	40	6	219
2250 tys. i powyżej	36	28	31	6	331
Ocena własnych war. mater.					
Złe	22	26	46	6	447
Średnie	26	26	43	5	537
Dobre	40	31	23	6	188
Zainteresowanie polityką					
Duże	36	28	33	3	126
Średnie	29	31	37	3	472
Małe lub żadne	23	23	46	8	575
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	27	21	42	11	70
Raz w tygodniu	26	28	40	6	656
Kilka razy w roku	26	29	43	3	326
W ogóle nie uczestniczy	34	20	40	5	120
Poglądy polityczne					
Lewica	29	25	45	1	213
Centrum	26	32	38	4	344
Prawica	34	34	31	1	232
Trudno powiedzieć	22	19	47	12	383

Tabela 6. W jakim stopniu poszczególne dziedziny Pana(i) życia zależą od wykształcenia? Średnia ocen według skali od "1" (w ogóle nie zależy) do "7" (zależy w bardzo dużym stopniu)

	Życie zawodowe		Radzenie sobie w życiu codziennym		Uznanie wśród ludzi		Dorobek materialny	
	Średnia	Liczba osób	Średnia	Liczba osób	Średnia	Liczba osób	Średnia	Liczba osób
Ogółem	4.1	1024	3.7	1136	3.6	1104	3.5	1115
Płeć								
Mężczyźni	4.2	502	3.8	535	3.7	524	3.7	527
Kobiety	4.0	520	3.5	600	3.5	578	3.4	587
Wiek								
do 24 lat	4.1	92	4.0	137	4.0	129	3.2	115
25-34	4.1	185	3.7	192	3.5	184	3.2	192
35-44	4.1	262	3.7	266	3.7	258	3.8	269
45-54	4.0	153	3.6	159	3.5	155	3.3	162
55-64	4.2	175	3.7	194	3.6	193	3.7	195
65 lat i więcej	4.3	154	3.5	187	3.4	182	3.7	180
Miejsce zamieszkania								
Wieś	3.6	357	3.5	416	3.3	402	3.1	407
Miasto do 20 tys.	3.9	125	3.6	136	3.7	131	3.5	136
od 21 do 100 tys.	4.2	214	3.6	221	3.7	216	3.7	220
101-500 tys.	4.5	200	3.8	226	3.7	223	3.9	220
501 tys. i więcej mieszk.	5.0	127	4.3	138	4.2	131	4.2	132
Region								
Północny	4.0	107	4.0	118	3.7	114	3.6	117
Zachodni	4.0	107	3.9	120	3.6	113	3.7	117
Środkowo-zachodni	3.6	158	3.6	177	3.4	168	3.2	166
Środkowy	4.3	175	3.6	187	3.7	179	3.5	190
Wschodni	3.8	133	3.6	152	3.9	154	3.5	153
Południowo-wschodni	4.2	146	3.7	172	3.5	169	3.5	163
Południowo-zachodni	4.5	196	3.6	210	3.4	208	3.7	210
Wykształcenie								
Podstawowe	3.4	292	3.2	367	3.2	360	3.1	356
Zasadnicze zawodowe	4.0	296	3.4	312	3.4	301	3.4	316
Średnie	4.4	343	4.2	364	3.9	350	3.8	350
Wyższe	5.7	92	4.4	93	4.7	93	4.6	92
Grupa społ.-zaw. pracujący								
Kadra kier., inteligencja	5.6	72	4.4	72	4.6	71	4.8	72
Prac.umysł.niż.szczębla	4.7	113	4.3	114	4.1	114	3.8	113
Pracownicy fiz.-umysł.	3.8	50	3.3	50	3.4	47	3.6	50
Robotnicy wykwalifikowani	4.4	127	3.9	125	3.6	118	3.7	127
Robotnicy niewykwalifik.	3.6	69	3.6	66	4.0	60	3.5	67
Rolnicy	3.1	83	3.3	89	3.1	82	3.0	95
Prywatni przedsiębiorcy	4.1	52	4.0	50	3.4	50	3.5	52
Bierni zawodowo								
Renciści i emeryci	4.1	339	3.4	392	3.4	384	3.6	385
Uczniowie i studenci	5.2	8	4.8	44	4.6	43	3.7	26
Bezrobotni	3.6	58	3.1	71	3.1	68	2.8	67
Gospodynie domowe i inni	3.4	52	3.4	62	3.3	58	2.8	60
Dochody na jedną osobę								
Poniżej 750 tys. zł	3.4	98	3.4	130	3.1	124	2.9	126
750 tys. - 1249 tys.	3.6	199	3.4	229	3.5	218	3.3	223
1250 tys. - 1749 tys.	3.9	189	3.5	206	3.3	201	3.4	204
1750 tys. - 2249 tys.	4.2	192	3.8	201	3.8	200	3.5	203
2250 tys. i powyżej	4.8	312	4.1	337	4.1	327	4.1	325
Ocena własnych war. mater.								
Złe	4.0	375	3.5	430	3.5	419	3.3	427
Średnie	4.0	472	3.7	512	3.5	502	3.6	506
Dobre	4.5	175	4.2	194	4.0	182	3.9	180
Zainteresowanie polityką								
Duże	4.9	116	4.5	127	4.2	125	4.1	126
Średnie	4.2	446	3.8	482	3.7	464	3.7	467
Małe lub żadne	3.8	462	3.4	527	3.4	515	3.3	522
Udział w prakt. religijnych								
Kilka razy w tygodniu	4.1	62	3.6	68	3.8	64	3.7	66
Raz w tygodniu	4.0	555	3.7	628	3.6	607	3.3	614
Kilka razy w roku	4.2	294	3.7	318	3.7	313	3.8	316
W ogóle nie uczestniczy	4.6	111	4.0	120	3.6	118	3.9	116
Poglądy polityczne								
Lewica	4.1	202	3.5	213	3.5	199	3.8	211
Centrum	4.4	329	4.0	356	3.8	348	3.7	344
Prawica	4.5	212	4.2	234	4.0	227	4.0	226
Trudno powiedzieć	3.5	280	3.1	333	3.1	330	3.0	333

Tabela 6. c.d.

	Życie kulturalne		Udział w życiu społecznym i politycznym		Życie rodzinne	
	Średnia	Liczba osób	Średnia	Liczba osób	Średnia	Liczba osób
Ogółem	3.4	1017	3.0	942	2.9	1113
Płeć						
Mężczyźni	3.4	478	3.1	460	3.1	533
Kobiety	3.4	537	2.9	481	2.8	579
Wiek						
do 24 lat	3.8	130	3.2	113	3.0	124
25-34	3.3	183	2.5	169	2.9	189
35-44	3.2	247	2.9	237	2.8	267
45-54	2.9	147	3.0	135	3.0	158
55-64	3.5	168	3.1	160	3.0	187
65 lat i więcej	3.7	140	3.4	127	3.0	186
Miejsce zamieszkania						
Wieś	3.2	336	3.2	310	2.8	400
Miasto do 20 tys.	3.4	124	2.8	117	2.8	133
od 21 do 100 tys.	3.5	210	2.8	190	3.0	219
101-500 tys.	3.4	219	3.1	194	3.0	223
501 tys. i więcej mieszk.	3.8	128	2.8	130	3.3	138
Region						
Północny	3.5	112	2.8	105	3.1	117
Zachodni	3.5	111	3.2	103	3.1	111
Środkowo-zachodni	3.3	150	3.0	133	2.8	171
Środkowy	3.3	167	2.6	154	2.9	186
Wschodni	3.4	131	3.3	131	3.1	152
Południowo-wschodni	3.6	152	3.1	142	2.7	166
Południowo-zachodni	3.2	194	2.9	174	2.9	210
Wykształcenie						
Podstawowe	3.2	286	3.2	261	2.7	356
Zasadnicze zawodowe	2.8	285	2.6	270	2.8	310
Średnie	3.7	353	2.9	322	3.0	354
Wyższe	4.7	93	3.7	90	3.8	93
Grupa społ.-zaw. pracujący						
Kadra kier., inteligencja	4.5	72	3.5	70	3.7	72
Prac. umysł. niż. szczebla	3.6	109	2.6	106	3.1	112
Pracownicy fiz.- umysł.	3.1	47	2.6	48	2.2	48
Robotnicy wykwalifikowani	2.9	118	2.6	108	3.1	121
Robotnicy niewykwalifik.	2.7	61	2.6	64	3.0	66
Rolnicy	3.0	74	3.1	69	2.6	87
Prywatni przedsiębiorcy	3.6	51	3.3	40	2.7	51
Bierni zawodowo						
Rencisci i emeryci	3.4	315	3.2	296	2.9	386
Uczniowie i studenci	4.8	46	4.2	40	3.7	37
Bezrobotni	3.0	64	2.9	52	2.6	71
Gospodynie domowe i inni	2.9	57	2.4	51	2.4	61
Dochody na jedną osobę						
Poniżej 750 tys. zł	3.2	104	3.0	95	2.7	124
750 tys. - 1249 tys.	3.3	193	3.1	173	2.8	219
1250 tys. - 1749 tys.	3.0	186	2.8	178	2.7	203
1750 tys. - 2249 tys.	3.2	185	2.8	169	3.1	201
2250 tys. i powyżej	3.9	319	3.2	302	3.3	332
Ocena własnych war. mater.						
Złe	3.2	370	2.8	352	2.8	424
Średnie	3.3	466	3.0	425	2.8	503
Dobre	4.0	180	3.3	164	3.4	187
Zainteresowanie polityką						
Duże	4.3	123	4.0	119	3.8	126
Średnie	3.5	444	3.1	424	3.0	467
Małe lub żadne	3.0	451	2.6	399	2.6	521
Udział w prakt. religijnych						
Kilka razy w tygodniu	3.9	60	3.5	54	2.8	66
Raz w tygodniu	3.4	553	3.0	513	3.0	604
Kilka razy w roku	3.2	295	2.9	279	2.9	323
W ogóle nie uczestniczy	3.8	108	2.8	96	3.0	119
Poglądy polityczne						
Lewica	3.3	190	3.1	184	2.8	210
Centrum	3.7	336	3.3	308	3.3	346
Prawica	3.6	215	3.1	205	3.3	225
Trudno powiedzieć	2.9	275	2.4	245	2.4	332